

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet **Service i glesbygd (SOU 2015:35) N2015/2989/HL**

Region Jönköpings län har fått rubricerat betänkande för yttrande och vill härmed avlämna följande synpunkter.

Betänkandet fokuserar mycket bakåt, vi hade förväntat oss tydligare fokus på vad man vill framöver och hur man kan uppnå detta. Det måste finnas former och stödfunktioner för kommersiell service på landsbygden. Hur ska framtidens butiker på landsbygden se ut?

I 2 § förordningstexten framgår att ”med grundläggande kommersiell service avses försäljning av dagligvaror och drivmedel, ombudsfunktioner för post- och apoteksservice samt betaltjänster”.

Om gles- och landsbygder ska locka fler unga att bo kvar eller återvända och få fler av de som kommit som flyktingar att stanna kvar behövs arbetstillfällen och tillgång till service. Det behövs nya och växande företag och tillsammans är det attraktionskraft som är en nyckel till tillväxt och utveckling.

För att skapa en god tillgång till kommersiell service bör staten ta ett ansvar för att medborgare och näringsliv också fortsättningsvis ska ha tillgång till en grundläggande nivå av kommersiell service. Detta förhållningssätt stödjer Region Jönköpings län. Den samordning av olika servicepunkter på landsbygden som talas om, tycker Region Jönköpings län är mycket bra.

För många människor på landsbygden är det nödvändigt att vara mångsysslare och att kombinera olika verksamheter för att kunna försörja sig. Servicefrågorna handlar inte bara om att människor ska ha tillgång till matvaror och annan grundläggande service. Landsbygdsföretag ska ges rimliga förutsättningar för sin verksamhet och möjlighet att utvecklas.

En hög andel snabbväxande företag är ett tecken på entreprenörskap i regionen och kan användas som indikator för att spegla regionens innovativa förmåga. Entreprenörskap handlar om att se möjligheter och att ta tillvara dem. Länet är ett företagartätt län där entreprenörskap präglar delar av regionen.

När det gäller branscher så är besöksnäringen under snabb utveckling som bidrar till sysselsättning i länet. Besöksnäringen förutsätter levande landsbygder och skärgårdar och bofast befolkning i arbetsför ålder. Attraktiviteten skulle försämrats avsevärt utan rimlig tillgång till kommersiell och offentlig service. Region Jönköpings län håller med om denna skrivning.

Branscherna jordbruk, trädgård och skogsnäringar håller Region Jönköpings län med om att svensk produktion har styrkefaktorer när det gäller företagets kompetens och kunnande, ett högt miljömedvetande och en ansvarsfull djurhållning. Dessutom har vi goda resurser i mark och rent vatten.

Efterfrågan på biobränslen har ökat betydligt och näringen har en stor potential att bidra till en fossilfri fordonsflotta.

En inflyttning äger rum främst från Tyskland och Nederländerna samt invandring av flyktingar. Många av glesbygdskommunerna har hög utflyttning och har därmed goda möjligheter att erbjuda boende.

Internet och mobiltelefoni gör att människor kan hålla kontakter med omvärlden förutsatt att de elektroniska kommunikationerna fungerar.

Attraktionskraft är en nyckelfaktor för tillväxt och utveckling. Boende och boendemiljön är en viktig del av attraktionskraften. För att miljöer ska vara attraktiva att bo och driva företag i behövs fungerande infrastruktur, vägar och elektroniska kommunikationer, kommersiell och offentlig service, god boendemiljö och utbildningsmöjligheter.

Lanthandeln är viktig i glesbebyggda områden genom att den ofta fungerar som ett nav för andra serviceslag, som post- och apoteksombud, spel, pakethantering, betaltjänster och olika typer av information. Den är alltså en viktig mötesplats för människor och fyller dessutom en social funktion.

Dagligvarubutikerna på landsbygden drivs ofta av företagare som kan ha flera verksamheter, som café, vandrarhem, verkstad och aktiviteter för besökande turister. De kan också ges möjlighet att lämna anbud och sedan utföra matleveranser till kommunens förskolor, skolor och äldreboenden.

E-handeln ökar varje år. De största branscherna är hemelektronik, kläder, skor, böcker och media. Tendensen är att e-handeln ökar kraftigt i glesbygden och i glesbefolkade regioner.

Det påtalas i betänkandet att det saknas ett finansieringssystem för att sanera marken vid nedläggning eller överlåtelse av drivmedelsstationer. Det ökar risken för miljöskador och försvårar möjligheten att sälja eller överlåta en station.

Det påtalas vidare att det i vissa områden är långt till en uttagsautomat, ett ställe där det går att betala en räkning över disk eller ett inlämningsställe för en dagskassa. Tillgången till kontantuttag i glesbygden är ett bekymmer.

Enligt riktlinjerna är ett kommunalt deltagande och engagemang avgörande för framtagning av regionala serviceprogram. Programmen ska bygga på en analys av länens behov och utformas för att i möjligaste mån samverka med andra program för regional tillväxt. Enligt de riktlinjer som Tillväxtverket tagit fram ska de regionala serviceprogrammen 2014 – 2018 innehålla:

- insatser för att befintliga och nya satsningar på samverkanslösningar uppmuntras och initieras,
- nya typer av mötesplatser växer fram,
- samordning mellan aktörer och insatser för att öka tillgängligheten till service i gles- och landsbygder för kvinnor, män och företag samt
- tydliggöra kopplingar mellan tillgänglighet till service och näringslivets utveckling.

Enligt den nuvarande förordningen om stöd till kommersiell service får stöd lämnas endast om den berörda kommunen har planerat varuförsörjningen på ett sådant sätt att behovet av stöd kan bedömas (6 § förordningen). Kommunerna har således en roll när det gäller stödgivningen inom kommersiell service.

En varuförsörjningsplan eller serviceplan bör avse tillgängligheten till grundläggande kommersiell service och servicebehovet i olika kommundelar. En sådan plan kan också vara ett underlag till kommunens översiktsplan.

Bland annat kan det hemsändningsbidrag som exempelvis betänkandet handlar om utnyttjas för att avlasta hemtjänsten och ersätta handlaren eller någon annan för att transportera matkassar till äldre och funktionshindrade.

Av utredningen framgår att Tillväxtverket, som stödmyndighet för lokal service inom Landsbygdsprogrammet, bör medverka till att insatser genomförs i länen för att stödja kommuner som vill utveckla lokala servicelösningar. Insatserna bör genomföras i form av utvecklingsprojekt som drivs av bland annat regioner och länsstyrelser.

I förordningen om stöd till kommersiell service finns fyra former av stöd:

Investeringsbidrag, investeringslån, servicebidrag och hemsändningsbidrag. Investeringsbidrag beviljas exempelvis till energieffektivisering, reinvesteringar i kylar och frysar, lastkajer, bensinpumpar samt moderniseringsbehov i butikerna. Tillämpningen av servicebidrag kan beviljas när en dagligvarubutik fått tillfälliga och akuta problem. Det kan också beviljas för att genomföra en avveckling i ordnade former.

Det är uppenbart att kundunderlaget för den kommersiella servicen i glesbygd kommer att fortsätta att försvagas. Att upprätthålla servicen på dagens nivå är nödvändigt för att ge förutsättningar för andra insatser inom den regionala tillväxtpolitiken. En fråga om utredningen har övervägt är om det går att ange ett längsta godtagbart avstånd för att en grundläggande nivå av service ska anses vara tillgodosett. Det gäller post, dagligvaror, drivmedel, apotek och betaltjänster.

Avgränsning till särskilt sårbara och utsatta glesbygdsområden. Här kan två nya typer av stöd komma ifråga:

- Stöd ska kunna ges till försäljningsställen som har ett mångsidigt utbud av dagligvaror och en nettoomsättning av dagligvaror som ligger mellan 2 och 11 miljoner kr (stöd till dagligvaruservice av allmänt ekonomiskt intresse).
- Stöd till dagligvaror som bedöms vara betydelsefulla även för annan grundläggande kommersiell service än försäljning av dagligvaror. Nettoomsättningen av dagligvaror får inte överstiga 2 miljoner kr för att detta stöd ska beviljas.

Utredningens slutsats är att det är viktigt att i huvudsak upprätthålla befintligt nät av butiker och att undvika en våg av nedläggningar, som sannolikt kommer om inte ytterligare stödmöjligheter införs. Vidare är utredningens förslag att stöd ska få lämnas om dagligvarubutiken är belägen mer än 15 km från den närmaste alternativa dagligvarubutiken, förutsatt att butiken ligger i särskilt sårbara och utsatta glesbygdsområden.

Centralt samordningsforum, CSF, är ett samarbete på nationell nivå mellan aktörer med betydelse för utvecklingen av kommersiell och viss offentlig service i gles- och landsbygd. Deltagare är statliga servicegivare, livsmedelskedjor, nationella myndigheter och länsstyrelser. Tillväxtverket är sammankallande och CSF träffas 1 – 2 gånger per år.

Apoteksbolaget, PostNord, Svenska Spel och Systembolaget har var och en någon form av uppdrag att tillhandahålla service i hela landet. De statliga bolagen bör ta ett särskilt ansvar för att ha ombudsfunktioner i gles- och landsbygden mot bakgrund av sina samhällsuppdrag.

Stöden ställer krav på nya kunskaper hos handläggarna. Utbildningsinsatser kommer att behövas och det är viktigt med erfarenhetsutbyte vad gäller handläggningen.

REGION JÖNKÖPINGS LÄN

Håkan Jansson
Regionstyrelsens ordförande

Agneta Jansmyr
Regiondirektör